

erdiko kaira

KRITIKA

DANI BLANCO

Poz txikiren bat eragingo zion euskaldunari Kepa Junkeraren *Etxea* diskoan hainbat erdal kantarik euskaraz abestu izanak. Artikulu hau sinatzen duenak ezin du gauza bera esan; kezka sortu dio, ez diskoak, inguruan sortzen ikusi duen dinamikak baizik. Eta ondorengo lerroetan kezka hori azaltzen saiatuko da.

Gure etxea Iberian ote den

GORKA BEREZIARTUA

ESANGO DA MUSIKAK ez daukala aberririk, hizkuntza duela (izatekotan), eta CD bikoitz honetan hasieratik bukaeraraino euskaraz abestu dutela; badela zerbait euskara ezagutzen ez duten artistak horrelako lan bat egitera animatzea. Esango da, eta horretan bat etorriko gara. Dena dela, lagun apatridok, barkatuko didazue disko hau “euskal musika” modura etiketatzen badut, euskaraz kantatua den neurrian.

Sailkapen horretatik abiatuta zalantzan jarri nahi nuke *Etxea* honek egin duen ekarpena –txikia nire ustez– baita trukean jaso duen hedabideen erantzuna ere –hanpatua, euskarazko beste edozein diskok ez baitu hainbesteko promoziorik izaten gurean–.

Euskal kanta herrikoiak entzungo dituzu *Etxea*-n, Junkeraren moldaketekin. Kantari bakoitzak bere ukitua eman dio: batzuk “betiko” bertsiotik hurbil daude, flamenko airea nabaritzen da beste batzuetan –Estrella Morenteren *Haurtxo txikia*-n kasu–, fado kutsua ekarri dute musikari portugaldarrek eta oro har pianoa eta gitarra dira musikaren eroaleak, soinu txikia bigarren planoan utziz. Emaitza: balekoa; irregular samarra. Pianoarekin egindako kantuek batez ere, aurretik euskal kantagintzan egin diren moldaketak ekarri dizkidate gogora. Berri gutxi. Adibidez, zalantza handiak ditut disko honetako *Oriko xoria*-ren bertsiok –Pau Donés eta Eliseo Parra kantari– egin duen ekarpenaz,

Pantxoia eta Peiok kantatutakoarekin alderatuz. Ber sentsazioa izan dut diskoko beste hainbat kantarekin ere: aldaketa txiki batzuk gorabehera, argi berririk ez etxean.

Eta zalantza (kezka) sentsazio horren atzetik dator: asmorik ere ba ote zegoen; disko hau nori zuzendua dagoen, alegia. Merkatura joan beharra dago erantzunaren bila. Edukia –euskal kantu herrikoiak, sobe- ra ezagunak euskal entzulearentzako– eta parte hartu duten abeslariak ikusita –asko gaztelaniazko musikan *mainstream* modura sailka daitezkeenak; Iberiar penintsulako- ak ia denak; euskal- dunik ez–, pentsa- tzen jarri eta otu zait *Etxea*-ren *target* nagusia ez dela eus- karaz bizi. Erdaldu- nari euskal kultura erakargarri egiteko asmoa dagoela dis- koaren atzean. Antzeko saiakera izan zen joan den urtean Amaia Mon- terok eta Mikel Erentxunek grabatu- tako *Lau teiatu*-ren bertsioa. Boladan dagoen joera da, Euskal Herriko euskaldun- erdaldunek kontsumi dezaketen produktua izateaz gain, penintsula osoan ere sal daite- keelako, musikari ezagun horiek gaztelania- ren kulturaren zentro- tik egiten duten trak- zioa baliatuz.

Asmoa ez da txarra, euskarazko kultur ekoizpena biziko bada beha- rrezkoa izango du erdaldunak bere ingurura biltzea; baina zalantzak ditut modu honetara planteatutako lanek epe luzera fruiturik emango ote duen. Ez naiz disko honetaz ari, sor dezakeen ereduaz baizik. Arazoa Newtonek formulatu zuen aspalditxo: grabitatea, gorputz baten masak beste gorputz txikia- go batean eragiten duen erakarpen indarra. Masa handia da gaztela- niaren kultur industria; euskarare- na ez. Handiak txikia erakartzen du, indarka batzuetan, balakuz bestetan. Bigarrenaren tankera hartu diot Junkeraren azken lan honen inguruan sortu den diskurtsoari.

Mundua ez da gurea, iberiarrena ere ez ordea

Jose Saramagok *Etxea*-ren kontrazalean ida- ztitako testua duzu ondorengoa, norbaitek

liburuxkan indarka euskaratua: “Bada herri musikari bat, non munduko herri guztiak ordezkaturik dauden, etxe komun bat baili- tzan. Horren guztiaren arkitekto eta igeltze- roa (sic) Kepa da”. Esaldiak ideal bat islatu nahi luke, elkarrenganako errespetu harmo- niatsuan bizi diren kulturen topalekuarena. Diskoaren edukiarekin erkatuz gezur bat eta egia bat gutxienez badaudela iradokitzea ausartuko naiz. Gezurra: hemen ez dituzu “munduko herri guztiak” aurkituko; Iberiar penintsula aurkituko duzu asko jota, eta

INIGO AZKONA

parte hartu duten 42 kolaboratzaileetatik 28k (%66,6) beren ohiko hizkuntza gaztelania dute. Egia “bailitzan” horretan dago. “Etxe komun” paniberiar horretan denok ego- era berean bizi bagi- na bezala antzeztera gonbidatzen duela, alegia. “Bailitzan”... baina ez da, Sarama- gok behin eta berriz errepikatu arren paniberismoarekin denak irabazten ate- rako ginatkeela.

Gaztelaniaren grabitazio indarrak ez du aukerarik ematen horretarako. Diskoan kolaboratu duten batzuen kutsu postkolo- nialeko adierazpenak dira lekuko. Loquillok *Deia* egunkariari honakoa bota dio: “Uste dut kolaboratzaileek maitasun handia diotela euskarari, ez dugula bigarren mai- lako hizkuntzat hartzen” (*Excusa- satio non petita...*). Miguel Bosék, askoz garbiago egunkari berean, “euskara hizkuntzetan kriptikoena da” esan du. Ez dut uste ezer gehi- tu behar dudarik.

Etxe komuna eraikitzekotan fik- zioa gutxieneko baldintza baita: kultura bakoitzaren masa parekoa dela irudikatzea, alegia. Disko honen inguruko diskurtsoak ez du fikzio hori sortzea lortu. Saiatu ere ez dela egin esango nuke. Promo- zioan maila handikotzat aurkeztu diren artis- tak normalean gaztelaniaz kantatzen dute- nak dira –Ana Belén, Andrés Calamaro, Jaime Urrutia edo aipatutako Loquillo eta Bosé–. Horiek dira etxeko nagusi, behingoz eta aparteko zeremonia gisara afalorduan morroiaren hizkuntzan ari badira ere. Horrek morroiaren hizkuntzari mesede egi- ten diola? Morroiago egiten ez ote duen...

Grabitatea da arazoa: gorputz baten masak txikiagoengan eragiten duen erakarpena. Gaztelaniaren kultur industriak euskararena erakartzen du, indarka batzuetan, balakuz bestetan

Bere hizkera unibertsalizatzeko, garrantzitsua izateko, mundura zabaltzeko hipoteka ordaintzen ari dela ematen du, giltzak aspal-di eskuan ukan behar zituenean.

XXI. mende hasiera honetako fenomeno behinenetakoa ei da kultur sistemen artean gertatzen ari den integrazio prozesu erraldoia. Kultur fenomeno globalez berba egiten da etengabe –unibertsaltasuna aipatu digute disko honekin–, ahantzirik horien sustraian beti daudela abiapuntu lokalak. Zentroak daude, beren merkatu eta *star system*-ekin; horien masaren araberakoa da erakartzeko gaitasuna. Are gehiago, zentro bakoitzak, kultura bat, mundu ikuskerara bat islatzen duen neurrian, izaera monopolistikoa du. Eta hor datza disko honi eta tankerako ekimenei ikusten diedan arazo nabarmenena: zentroa ez dagoela hemen, euskal kulturaren. Zentroa erdaren kultur industrietan dago –gaztelaniarenean batez ere–, hangoak baitira izar protagonistak, haiek ematen diote balio erantsia; ze, bestelakoan, hainbesteko marketina izango al zuen euskal kanta herrikoiaren bilduma batek? Euskararen periferiara egin-

dako txango homologatua da; homologatua, iberiar artistek esan dutelako orain euskarak balio duela mundurako.

Kezkatu egiten nau, heste espainiarren apendizet bihurtzen gaituen neurrian. Ez da noski adibide bakarra. Kasurako, hedabideetako langileok alimaleko garrantzia ematen diogu Espainiako sari nazionala irabazi duen euskal nobelari, momentuko film espainiarrean ateratzen den euskal aktoreari. Han baloratu behar dute hemengoak; guk, antza, ez dakigu. Ez dakigu non daukagun zentroa, zentro izan gaitzekoen ere.

Baina euskaldunak munduan gauden neurrian euskara *per se* globala da; ez dugu inoren eskuari helduta irten behar kanpora. Kanpokoentzat ere zimendu sendoko etxe bat eraikita baino ez gara erakargarri izango, zentroetako bat garela jakinda, izarrak inportatu orde gureak esportatuta.

Grabitate indar handiagoa emango diguten dinamika behar ditugu lagunok, ustez mundukoa dugun eraikin hau Iberiaren bazter auzoan geratuko ez bazaigu. *Etxea*, tamalez, han geratuko dela uste dut. ■

Disko honen zentroa ez dago hemen, euskal kulturaren. Erdaren kultur industrietan dago, hangoak baitira izar protagonistak; haiek ematen diote balio erantsia

donostiakultura.com

	<p>Urriak 23,26 LOLA IKUSTEN BADUZU, ESAN ABERATSA DELA Ados Teatroa Estreinaldia Antzerkia • Antzoki Zaharra • (23, 21:00; 26, 20:00)</p>
	<p>Urriak 24 LILI BATEN KANTOREA, Pier Paul Berzaitz Musika • Imanol Larzabal Aretoa (Lugaritz) • 21:00</p>
	<p>Urriak 25-26 BICICLETA LERUX, Malayerba Antzerkia • Gazteszena (Egia) • 20:00</p>
	<p>Azaroak 7 IMANOL OROITZ Musika • Imanol Larzabal Aretoa (Lugaritz) • 21:00</p>
	<p>Azaroak 11 MATTHEW HERBERT BIG BAND Musika • Victoria Eugenia • 20:30</p>
	<p>Azaroak 14 EMILY JANE WHITE + ANTONIA FONT Musika • Victoria Eugenia • 20:30</p>
	<p>Azaroak 22 YO COCINO Y EL FRIEGA LOS PLATOS Centro de Artes Escénicas de Sevilla Dantza • Gazteszena (Egia) • 20:00</p>
	<p>Azaroak 22-23 FUTUROS DIFUNTOS, Producciones Teatrales Contemporáneas Antzerkia • Antzoki Zaharra • 20:00</p>
	<p>Azaroak 28 DONOSTIA BERTSOTAN Bertsotak • Imanol Larzabal Aretoa (Lugaritz) • 22:30</p>
	<p>Azaroak 29-30 SONATA DE OTOÑO, Pentación Antzerkia • Victoria Eugenia • 20:00</p>
	<p>Abenduak 12-13 EL BURLADOR DE SEVILLA, Pentación Antzerkia • Victoria Eugenia • 20:00</p>
	<p>Abenduak 13 V-H-L, Centre Choréographique National de Grenoble Dantza • Gazteszena (Egia) • 20:00</p>